

درسنامه و نکات مهم مطالعات اجتماعی

نهم فصل ۴ (ساکنان سیاره زمین)

درس ۸ (بی عدالتی و نابرابری در جهان)

مادرس
دیر صفوی

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

فارس، بصر

بی عدالتی و نابرابری در جهان

حدود ۲۰۰ کشور در دنیا وجود دارد که بامرز بندی از یکدیگر جدا شده اند و سطح خشکی ها میان کشورها تقسیم شده است.

نکته قابل توجه این که این تقسیم بندی برابر و مساوی نیست و وسعت کشورها متفاوت است.

یکی از موضوعات مهم جهان در چند دهه اخیر که توجه صاحب نظران را به خود جلب کرده است:

نابرابری جهانی به چه معناست؟

به این معناست که: تفاوت های زیادی از نظر ثروت و درآمد ، کیفیت زندگی مردم،

دسترسی به مسکن مناسب، آموزش، بهداشت، گذراندن اوقات فراغت

و.... بین مردم جهان وجود دارد.

نابرابری جهانی یا

بین المللی

به طور کلی دو دسته علل و عوامل در شکل گیری نابرابری جهانی نقش دارد:

➤ عوامل داخلی

➤ عوامل خارجی

✓ عوامل خارجی

کشورهای مستکبر و سلطه گر با استعمار به شکل های مختلف و چپاول و غارت کشورهای مختلف و استفاده از منابع آن ها به سود خود،

مانع پیشرفت آن کشورها شده اند. (مانند کشورهای: انگلستان، آمریکا، فرانسه و....)

استعمار نو

استعمار نو استعمار نو، مفهومی است که به روش هایی گفته می شود که پس از دوران استعمار کهن، برای تسلط اقتصادی و سیاسی بر کشورها و بهره گرفتن از آن ها بکار گرفته می شود و به نوعی معا ...

صفوی دبیر مطالعات اجتماعی فارس، جهرم

اشغال نظامی کشورها یا دخالت ها در امور داخلی آن ها به شیوه های مختلف

جلوگیری از استقلال سیاسی و اقتصادی

www.my-dars.ir

✓ عوامل داخلی

وجود برخی از فرهنگ ها و عادت های غلط مانند: تنبلی

نبود مدیریت صحیح

وابستگی حکومت ها به بیگانگان و استبداد

نبودن وحدت و مشارکت بین مردم

غفلت از استعدادها و ظرفیت های داخلی هر کشور

یا اهمیت ندادن به کار و تلاش

کدام دسته از عوامل مهم ترند؟ چرا؟

همواره یکی از عوامل مهم برای مقایسه کشورها با یکدیگر در سنجش نابرابری **عامل اقتصادی** و

عناصری چون **میزان تولید، درآمد، اشتغال** و مانند آن هاست.

صاحب نظران معتقدند که توجه به عوامل دیگری به جز اقتصاد مهم است مانند: **هویت، عزت، امنیت، آزادی، احساس شادی و رضایت از زندگی**

که این عوامل بر زندگی افراد جامعه اثر می گذارد و می تواند کیفیت زندگی را خوب یا بد کند.

شاخص توسعه انسانی

این شاخص برای پی بردن به :

❖ وضعیت و کیفیت زندگی در کشورها

❖ و مقایسه کشورها با یکدیگر با توجه به سه عامل اقتصادی ، بهداشتی و فرهنگی

این شاخص ها(ملاک) عبارتند از:

سواد و آموزش

امید به زندگی یا متوسط طول عمر

درآمد و رفاه

عامل فرهنگی

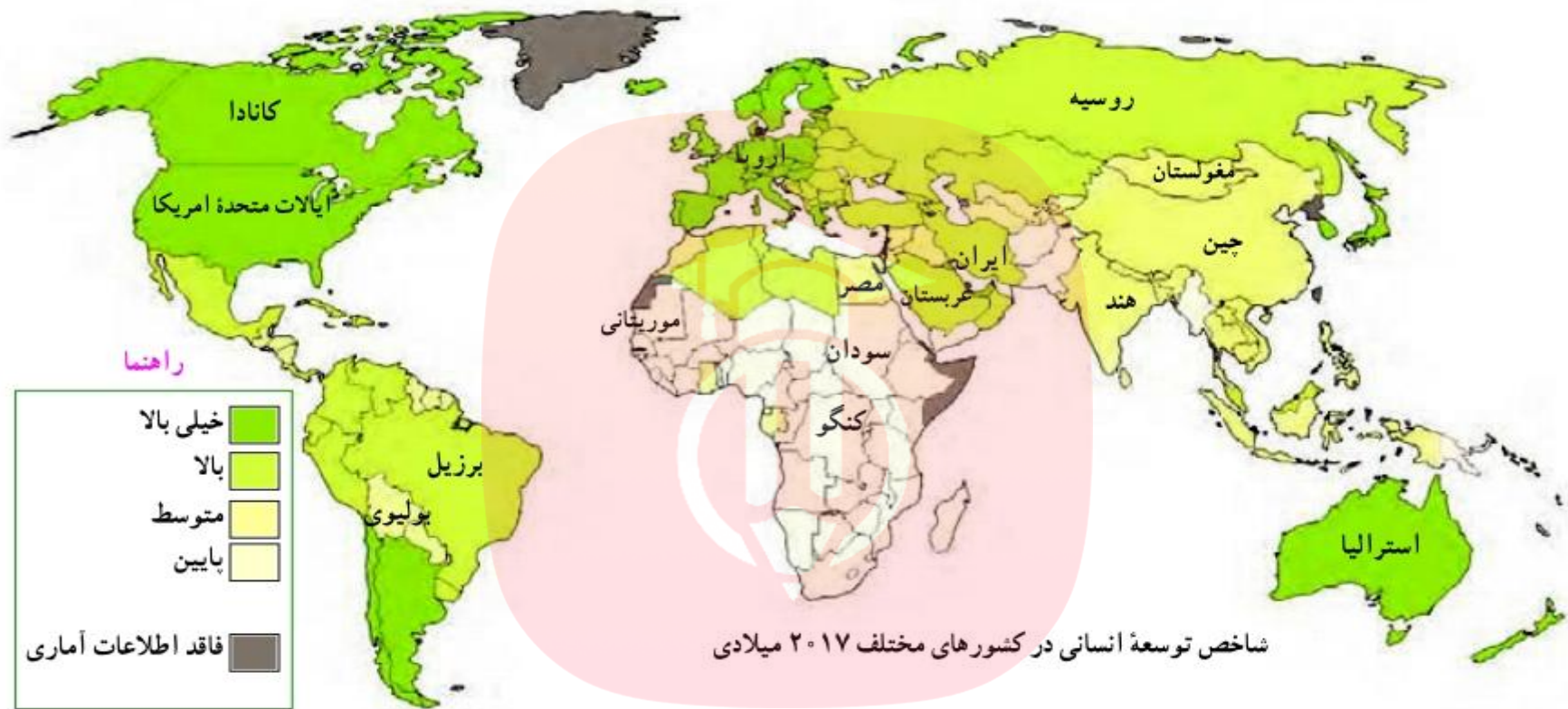
عامل بهداشتی

عامل اقتصادی

www.my-dars.ir

صفوی ، فارس ، چهارم

همانطور که در نقشه مشاهده می کنید کشورها از نظر شاخص توسعه انسانی به ۴ گروه تقسیم شده اند.

با توجه به آمار سال ۲۰۱۷ مشاهده می کنید که کشورهای آمریکای شمالی (کانادا و کشور آمریکا) آمریکای جنوبی (آرژانتین و شیلی) و بیشتر کشورهای اروپایی (آلمان، سوئد، فرانسه، نروژ، انگلستان و...) و ژاپن و کره جنوبی در آسیا و استرالیا و نیوزیلند شاخص توسعه خیلی بالا دارند. و کشورهایی مثل (ایران و عربستان، ترکیه و روسیه و... در آسیا) و (برزیل و مکزیک و پرو و اکوادور و... در آمریکای لاتین)، (کشورهای شرق اروپا) و کشور لیبی و الجزایر در آفریقا) دارای شاخص توسعه بالا هستند.

www.my-dar.ir

کشورهایی مثل (چین و هند و مغولستان در آسیا، بولیوی در آمریکای جنوبی، مصر در آفریقا) دارای شاخص توسعه متوسط و بیشتر کشورهای آفریقایی و پاکستان و افغانستان در آسیا دارای شاخص توسعه پایین هستند.

می دانید که سال های طولانی کشورهای آفریقایی مستعمره کشورهای اروپایی و آمریکابوده اند ، و امروزه نیز به شکل

، و امروزه نیز به شکل جدید.

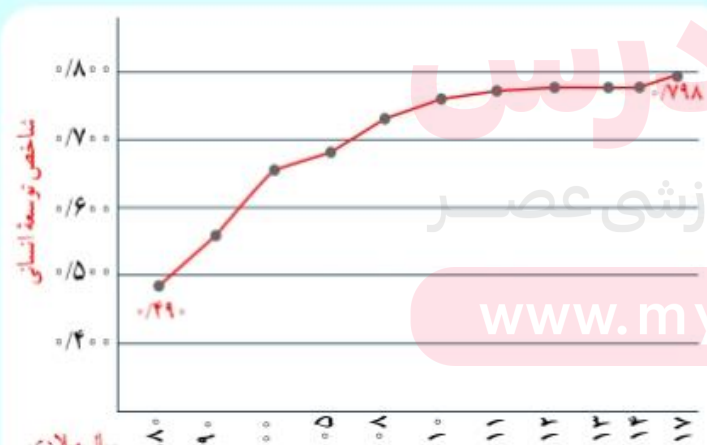
چه ارتباطی بین پایین بودن شاخص توسعه انسانی

در کشورهای آفریقایی و بالا بودن آن در بیشتر

کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی وجود دارد؟

نمودار افزایش توسعه انسانی ایران در بیست سال اخیر

مقایسه شاخص توسعه انسانی ایران و کشورهای همسایه

ایران در گروه کشورها با شاخص توسعه بالا قرار گرفته است.

جایگاه توسعه ایران در بین کشورهای همسایه

میزان درآمد و رفاه (عامل «جنبه» اقتصادی)

به معنای سطح مطلوب زندگی و رفاه اجتماعی

منظور این است که اعضای جامعه به چه میزان از درآمد کافی و شغل مناسب و قدرت خرید برخوردارند.

و به کالا و خدمات مورد نیازشان مانند: مسکن پوشاک، غذا، آموزش، تفریح و فراغت و وسایل زندگی مناسب دسترسی دارند.

امروزه ثروت و درآمد جهان، به شدت در دست برخی کشورها متمرکز شده است.

تخمین زده شده است که ۸۰٪ درآمد جهان در دست ۲۰٪ درصد ساکنان جهان است.

بیشتر مردم کشورشورهایایی که از سطح رفاه و زندگی بالایی برخوردارند:

کشورهای آمریکای شمالی و اروپای غربی

www.may-dars.ir

صفوی دبیر مطالعات اجتماعی، فارس، جهرم

در برخی کشورهای قاره آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین بخشی از مردم با فقر و کمبود امکانات زندگی مواجه اند.

و مردم برخی کشورها متاسفانه با

فقر مطلق (نمی توانند نیازهای اولیه زندگی خود را برای زنده ماندن «خوراک، پوشاک

و سرپناه» فراهم کنند.) زندگی می کنند و با مشکل گرسنگی و

دسترسی نداشتن به غذا مواجه اند.

زیاده خواهی و بی تفاوتی بی رحمانه برخی افراد و کشورها و

در حالی که سالانه میلیون ها انسان از فقر و گرسنگی در جهان

جان خود را از دست می دهند، نشان دهنده بی عدالتی گسترده

در جهان و لزوم مبارزه برای رسیدن به عدالت را می رساند.

جنبش ها و بی عدالتی متعدد در آمریکا در اعتراض به بی عدالتی های گسترده در این کشور

آمار و ارقام به وضعیت رشد اقتصادی کشورها، در طی زمان ثابت نیست.

بعضی از کشورها در نیمه دوم قرن ۲۰ رشد اقتصادی سریعی داشتند، مانند:

➤ مانند چین و ژاپن

➤ برخی کشورهای جنوب شرق آسیا

(سنگاپور، هنگ کنگ، کره جنوبی و مالزی)

این کشورها با توسعه صنایع و صدور کالا به سایر نواحی جهان، جایگاه مهمی در اقتصاد جهانی به دست آورده اند.

برخی کشورها نیز به دلیل بحران های سیاسی یا جنگ

نه تنها رشد اقتصادی مطلوبی نداشته اند،

بلکه تولید و درآمد آن ها کاهش یافته است،

مانند: سوریه، عراق، یمن و...

www.my-dars.ir

در برخی کشورها نیز مانند کشورهای خاورمیانه ارقام بالای درآمد به دلیل وجود ذخایر نفت و گاز و فروش آن است.

رتبه‌بندی کشورها بر اساس تولید ناخالص داخلی
بنابر آمار بانک جهانی در سال ۲۰۱۸

رتبه	کشور	به میلیون دلار
۱	آمریکا	۲۰,۵۴۴,۳۴۳
۲	چین	۱۳,۶۰۸,۱۵۲
۳	ژاپن	۴,۹۷۱,۳۲۳
۴	آلمان	۳,۹۴۷,۶۲۰
۵	انگلستان	۲,۸۵۵,۲۹۷
۶	فرانسه	۲,۷۷۷,۵۳۵
۷	هند	۲,۷۱۸,۷۳۲
۲۷	ایران	۴۵۴,۰۱۳
۲۸	نروژ	۴۳۴,۱۶۷
۳۱	ایرلند	۳۸۲,۴۸۷
۳۶	مالزی	۳۵۸,۵۸۲
۳۷	دانمارک	۳۵۵,۶۷۵
۴۲	فنلاند	۲۷۶,۷۴۳
۵۲	نیوزیلند	۲۰۴,۹۲۴

اندازه گیری ثروت مادی و رشد اقتصادی کشورها با:

تولید ناخالص داخلی (GDP) و درآمد سرانه

تولید ناخالص داخلی

ارزش تمام محصولات که در یک دوره معین (یک ساله) در داخل یک کشور تولید می شود.

تولید ناخالص داخلی

$$\text{درآمد سرانه} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}}$$

رتبه‌بندی کشورها بر اساس بدهی خارجی
در سال ۲۰۱۸-۲۰۱۷

رتبه	کشور	به میلیون دلار
۱	آمریکا	۱۹,۰۱۹,۳۰۰
۲	انگلستان	۸,۴۷۵,۹۵۶
۳	فرانسه	۵,۶۸۹,۷۴۵
۴	آلمان	۵,۳۹۸,۲۶۷
۵	هلند	۴,۵۱۰,۴۰۰
۷	ژاپن	۳,۵۸۶,۸۱۷
۸	ایتالیا	۲,۵۱۰,۶۹۰
۱۳	چین	۱,۷۱۰,۶۲۵
۱۹	نروژ	۶۲۳,۲۲۳
۲۲	هند	۵۱۳,۴۳۸
۲۳	دانمارک	۴۹۱,۶۱۷
۲۴	فنلاند	۴۸۳,۳۶۹
۲۶	ترکیه	۴۵۳,۲۰۷
۱۱۶	ایران	۷,۱۱۶

نکته: باید توجه کرد که میزان تولید ناخالص داخلی کشورها با هم متفاوت است و از خیلی زیاد، متوسط، کم و خیلی کم را در بر می گیرد.

نکته:

www.my-dars.ir

درآمد سرانه کشورها میانگین در آمد یک جامعه را نشان می دهد و این به این معنی نیست که همه افراد جامعه

به طور یکسان از آن درآمد برخوردارند، بلکه توزیع درآمد ناعادلانه است، درآمد عده ای بسیار زیاد و عده ای بسیار کم است.

امید به زندگی یا متوسط طول عمر (عامل بهداشتی)

در یک کشور تعداد سال هایی که انتظار می رود کودکی که به دنیا می آمده است عمر کند و زنده بماند.

متوسط طول عمر بیشتر است.

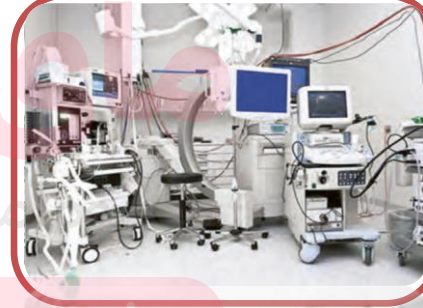
در کشورهایی که مردم دسترسی به غذا و آب آشامیدنی کافی ندارند

و با کمبود پزشک و دارو و امکانات درمانی مواجه هستند

و هم چنین در کشورهایی که گرسنگی و سوء تغذیه وجود دارد، متوسط طول عمر پایین است.

ایران در تولید تجهیزات پزشکی و هم چنین پزشکی هسته ای پیشرفت های زیادی داشته است و کادر درمانی متخصص و دلسوز توانسته اند

در مبارزه با بیماری های مختلف به درمان بیماران بپردازند و در حد توان خود به بیماران کرونایی خدمات درمانی لازم را ارائه دهند.

سواد و آموزش

معیارهای مختلفی که کشورها برای سواد و آموزش در نظر می گیرند عبارتند از:

میزان با سواد بزرگسالان

میانگین سال های تحصیل در یک کشور

تعداد معلم به ازای دانش آموز

میانگین سال های تحصیل: متوسط تعداد سال هایی است که دانشآموزان یک کشور در

مدرسه حضور پیدا کرده و تحصیل کرده اند.

تعداد معلم به ازای دانش آموز: در هر کشوری که به ازای دانش آموزان تعداد معلم

بیشتری وجود داشته باشد، وضعیت آموزشی بهتری خواهند داشت.

www.my-dars.ir

متأسفانه در برخی کشورهای فقیر جهان امکانات آموزشی بسیار کم است.

مقایسه میانگین سال‌های تحصیل در چند کشور انتخابی (۲۰۱۷ میلادی)

سال	نام کشور
۱۴/۱	آلمان
۱۲/۶	نروژ
۱۲/۱	کره جنوبی
۱۰/۲	مالزی
۹/۹	آرژانتین
۹/۸	ایران
۸	ترکیه
۷/۸	چین
۵/۲	پاکستان
۴/۱	رواندا
۳/۸	افغانستان
۳/۵	سیرالئون

میانگین سال‌های تحصیل

طبق آمار سال ۲۰۱۷ بالاترین میانگین

سال‌های تحصیل به ترتیب مربوط به کشور

آلمان و نروژ و پایین‌ترین میزان مربوط به

افغانستان و سیرالئون بوده است.

میانگین سال‌های تحصیل در ایران ۹/۸ سال بوده است.

مقایسه امید به زندگی یا متوسط طول عمر در چند کشور انتخابی (۲۰۱۷ میلادی)

سال	نام کشور
۸۳/۹	ژاپن
۸۲/۳	نروژ
۷۹/۵	ایالات متحده آمریکا
۷۶/۷	آرژانتین
۷۶/۴	چین
۷۶/۲	ایران
۷۵/۵	مالزی
۶۶/۶	پاکستان
۶۴	افغانستان
۵۸/۹	موزامبیک
۵۳/۹	نیجریه
۵۲/۲	سیرالئون

امید به زندگی

همانطور که در جدول مشاهده می‌کنید

امید به زندگی طبق آمار سال ۲۰۱۷ در کشور

ژاپن و نروژ به ترتیب بالاترین و در کشور

نیجریه و سیرالئون کمترین میزان بوده است.

متوسط طول عمر در ایران هم ۷۶/۲ سال بوده است.

نقش سواد و آموزش در پیشرفت یک کشور با بیسوادی مردم در یک کشور مقایسه کنید؟

مردم یک کشور در اثر پایین بودن سطح سواد و محروم بودن از آموزش با چه مشکلاتی مواجه می‌شوند؟

www.my-dars.ir

با آرزوی بهترین‌ها برای همه شما دانش‌آموزان عزیز، صفوی دبیر مطالعات اجتماعی، فارس، چهارم